অধ্যায় ১৪ ঃ অৰাজকতাবাদ

অধ্যায় গাঁথনি

১৪.১ উদ্দেশ্য
১৪.২ অর্থ আৰু সংজ্ঞা
১৪.২.১ অৰাজকতাবাদৰ মূল বৈশিষ্ট্য
১৪.২.২ নৈৰাজ্যবাদী সমাজৰ বৈশিষ্ট্য
১৪.৩ পিটাৰ ক্ৰ'পটকিন আৰু জোচেফ প্ৰৌডন
১৪.৪.১ পিটাৰ ক্ৰ'পটকিন; প্ৰাৰম্ভিক জীৱন আৰু অৱদান
১৪.৪.২ জোচেফ প্ৰৌডন; প্ৰাথমিক জীৱন আৰু অৱদান (সম্পত্তি চুৰি কাৰ্য্যৰ সমান)
১৪.৭ অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ
১৪.৮ অধিক জানিবলৈ
১৪.৯ অগ্ৰগতিৰ খতিয়ন
১৪.১০ আৰ্হিপ্ৰশ্ন

১৪.১ উদ্দেশ্য

এই অধ্যায়টি অধ্যয়ন কৰি আপুনি—

- অৰাজকতাবাদৰ অর্থ বর্ণনা কৰিব পাৰিব।
- নৈৰাজ্যবাদৰ বৈশিষ্ট্যসমূহ ব্যাখ্যা কৰিব পাৰিব।
- নৈৰাজ্যবাদী সমাজৰ বৈশিষ্ট্যসমূহৰ বিষয়ে আলোচনা কৰিব পাৰিব।
- পিটাৰ ক্ৰ'পটকিন আৰু জোচেফ প্ৰৌডনৰ অৱদানৰ বিষয়ে ব্যাখ্যা কৰিব পাৰিব।

১৪.২ অর্থ আৰু সংজ্ঞা

অৰাজকতাবাদ হৈছে এনে দর্শন আৰু ৰাজনৈতিক মতাদর্শ যিয়ে সকলো ধৰণৰ চৰকাৰী কতৃত্ব যিকোনো সমাজৰ বাবে অপ্রয়োজনীয় আৰু অবাঞ্ছিত বুলি বিশ্বাস কৰে। নৈৰাজ্যবাদীসকলে যিকোনো ধৰণৰ কতৃত্ব বিলুপ্ত কৰি ৰাষ্ট্ৰৰ ঠাইত ৰাষ্ট্ৰহীন স্থাপন কৰিব বিচাৰে। এমা গোল্ডেমেনে তেওঁৰ গ্ৰন্থ *Anarchism : What it really stands for* ত অৰাজকতাবাদ শব্দটো সংজ্ঞা এনেদৰে দিছে যে 'মানুহে নির্মিত আইনৰ দ্বাৰা নিষিদ্ধ স্বাধীনতাৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি নতুন সামাজিক ব্যৱস্থাৰ দর্শন; এই তত্ত্ব যে সকলো ধৰণৰ চৰকাৰ হিংসাৰ ওপৰত নির্ভৰশীল আৰু সেয়েহে ই ভুল আৰু ক্ষতিকাৰক হোৱাৰ লগতে অপ্রয়োজনীয়'।

অৰাজকতাবাদ আটাইতকৈ প্রখ্যাত অর্থ পিটাৰ ক্ৰ'পটকিনে প্রদান কৰিছে, ইয়াত কোৱা হৈছে, 'এনে এখন সমাজত চৰকাৰী সমন্বয় অবিহনে সমাজৰ কল্পনা কৰা হয়, আইনৰ বশৱর্তী হৈ নহয়, বা কোনো কতৃপক্ষৰ আজ্ঞা পালনৰ দ্বাৰা নহয়, বৰঞ্চ বিভিন্ন গোটৰ মাজত মুক্ত চুক্তি দ্বাৰা, টেৰিটৰিয়েল আৰু পেছাদাৰী, উৎপাদন

আৰু উপভোগৰ স্বাৰ্থত আৰু সভ্য সত্তাৰ অসীম বৈচিত্র্যপূৰ্ণ প্ৰয়োজন আৰু আকাংক্ষা পূৰণৰ বাবেও মুক্তভাৱে গঠিত। ইতিহাসৰ বহুখিনি সময়ৰ বাবে 'অৰাজকতাবাদ' শব্দটো কোনো আন্দোলন বা মতাদৰ্শৰ নামতকৈ অপমানজনক আছিল যদিও 18 শতিকাৰ শেষৰ ফালে উইলিয়াম গডউইনে প্ৰথমবাৰৰ বাবে অৰাজকতাবাদক মতাদৰ্শ হিচাপে সংজ্ঞায়িত কৰিবলৈ আৰম্ভ কৰিছিল। 1793 চনত গডউইনে প্ৰথম আধুনিক অৰাজকতাবাদী গ্ৰন্থ বুলি গণ্য কৰা 'An Inquiry Concerning Political Justice' প্ৰকাশ কৰে। তেওঁক দাৰ্শনিক অৰাজকতাবাদৰ পিতৃ হিচাপে জনা যায়। তেওঁ স্বৈৰাচাৰী বিৰোধী নীতিৰ তাত্ত্বিক আৰু দাৰ্শনিক ভিত্তি প্ৰদান কৰিছিল। তেওঁৰ গ্ৰন্থখনত তেওঁ যুক্তি দিছিল যে চৰকাৰ হৈছে দুৰ্নীতিগ্ৰস্ত শক্তি আৰু সেয়েহে ই অপ্ৰয়োজনীয়। জনসাধাৰণৰ বুজাবুজি বৃদ্ধি পোৱাৰ লগে লগে জনসাধাৰণৰ নৈতিকতা আৰু তেওঁলোকৰ সহযোগিতাৰ পদ্ধতিৰ উত্থানো বাঢ়িছে যিয়ে শেষত ব্যক্তিগত স্বাধীনতাত কেন্দ্ৰীয় ভূমিকা পালন কৰিব। তেওঁৰ অৰাজকতাবাদৰ ধাৰণা ব্যক্তিগত আৰু সমাজমুখী দুয়োটা।

অৰাজকতাবাদীসকলে এনে এখন সমাজৰ কল্পনা কৰে যিখন সমাজৰ সদস্যসকলৰ মাজত পাৰস্পৰিক সম্পৰ্কৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি গঢ় লৈ উঠে আৰু কোনো আইন বা কৰ্তৃত্বৰ দ্বাৰা নহয়, পাৰস্পৰিক চুক্তিৰ দ্বাৰা নিয়ন্ত্ৰিত হয়। নৈৰাজ্যবাদীসকলে আইন, নিয়ম বা যিকোনো ধৰণৰ কৰ্তৃত্বতকৈ সমাজৰ সদস্যসকলৰ মাজত পাৰস্পৰিক সহায় আৰু স্বেচ্ছামূলক সংযোগত বিশ্বাস কৰে। সহজ ভাষাত ক'বলৈ গ'লে, নৈৰাজবাদৰ অৰ্থ হ'ল 'চৰকাৰৰ অনুপস্থিতি'। উইলিয়াম গডউইন, মিখাইল বাকুনিন, পিয়েৰ জোচেফ প্ৰৌডন, মেক্স ষ্টাৰনাৰ, পিটাৰ ক্ৰ'পটকিন আদি অৰাজকতাবাদৰ বিশিষ্ট সমৰ্থকসকলো আছে। নৈৰাজ্যবাদৰ সৈতে জড়িত কেইটামান ভুল ধাৰণা আছে, ইয়াৰে কিছুমান হ'ল, নৈৰাজ্যবাদৰ অৰ্থ বিশৃংখলতা বুলি ধৰা হয়, কিয়নো সেইবোৰ ৰাষ্ট্ৰবাদ বিৰোধী আৰু স্তৰবিৰোধী; কিন্তু নৈৰাজ্যবাদীসকলে যুক্তি আগবঢ়ায় যে স্তৰবৃত্তইহে বিশৃংখলতাৰ সৃষ্টি কৰে, আৰু সহযোগিতাই শৃংখলাৰ সৃষ্টি কৰে। নৈৰাজ্যবাদী সমাজখন সহযোগিতাৰ কথা, বিশৃংখলতা নহয়।

প্ৰাচীন গ্ৰীচত অৰাজকতা শব্দটোৰ উৎপত্তি হৈছে, 'অনাৰ্কিয়া' অৰ্থাৎ 'শাসক অবিহনে'। বিভিন্ন নৈৰাজ্যবাদী চিন্তাধাৰাৰ উৎত্থান ঘটিছিল, ইয়াৰে দুটা অধিক গুৰুত্বপূৰ্ণ ঃ ব্যক্তিবাদী নৈৰাজ্যবাদ আৰু সামাজিক নৈৰাজ্যবাদ। এই বিদ্যালয় দুখনৰ অধীনত বিভিন্ন ধৰণৰ নৈৰাজ্যবাদ পোৱা যায়, যেনে—

1) সামাজিক অৰাজকতাবাদ; অৰাজক-চিণ্ডিকেলিজিম, সামূহিকতাবাদী নৈৰাজ্যবাদ।

2) ব্যক্তিবাদী অৰাজকতাবাদ; অৰাজক-পুঁজিবাদ, অহংকাৰবাদ।

১৪.৩ অৰাজকতাবাদৰ মূল বৈশিষ্ট্যসমূহ হ'ল

ক) ৰাষ্ট্ৰৰ বিৰোধিতা ঃ বিভিন্ন প্ৰকাৰ চিন্তাধাৰাৰ মাজত এইটোৱেই হৈছে নৈৰাজ্যবাদৰ মৌলিক বৈশিষ্ট্য। ৰাষ্ট্ৰক প্ৰত্যাহ্বান কৰাটো নৈৰাজ্যবাদৰ আটাইতকৈ গুৰুত্বপূৰ্ণ বৈশিষ্ট্য। নৈৰাজ্যবাদীসকলে বিশ্বাস কৰে যে ৰাষ্ট্ৰখন সহজাতভাৱে অত্যাচাৰী আৰু ই সমাজত বৈষম্যৰ প্ৰচাৰ কৰে, যাৰ ফলত ইয়াৰ সদস্যসকলৰ অস্বাধীনতা আহি পৰে। নৈৰাজ্যবাদীসকলে বিশ্বাস কৰে যে ক্ষমতাই সহজাতভাৱে দুৰ্নীতি কৰে আৰু যিয়েই ক্ষমতা প্ৰয়োগ কৰিব তেওঁ অত্যাচাৰী হ'ব। যিকোনো ধৰণৰ শাসন নৈতিকভাৱে অবৈধ, সেয়া চৰকাৰেই হওক বা যিকোনো আইনেই হওক, কাৰণ আনৰ ওপৰত শাসন কৰাৰ স্বাভাৱিক অধিকাৰ কাৰো নাই।

খ) স্তৰবিৰোধী ঃ অৰাজকতাবাদে কেৱল ৰাষ্ট্ৰৰ প্ৰতিস্থাপনৰ পোষকতা কৰাই নহয়, আনৰ ওপৰত ক্ষমতা থকা যিকোনো ধৰণৰ কৰ্তৃত্ব বা ব্যৱহাৰ পোষকতা কৰে। ই অৰ্থনৈতিক, সামাজিক আৰু ৰাজনৈতিক স্তৰসমূহ ভাঙি পেলাব বিচাৰে। ধ্ৰুপদী নৈৰাজ্যবাদীসকল পুঁজিবাদৰ প্ৰবল সমালোচক আছিল কাৰণ তেওঁলোকে

পুঁজিবাদক মজুৰিৰ দাসত্বৰ সৃষ্টি কৰা ব্যৱস্থা হিচাপে লয়; য'ত উৎপাদন মাধ্যমৰ মালিকসকলে জোৰ-জবৰদস্তিৰ ক্ষমতা ৰাখে।

গ) ব্যক্তিগত স্বাধীনতা ঃ অৰাজকতাবাদে ব্যক্তিগত স্বাধীনতা আৰু স্বায়ত্ত-শাসনৰ ওপৰত গভীৰভাৱে গুৰুত্ব আৰোপ কৰে। ই ব্যক্তিগত স্বাধীনতা আৰু সমাজৰ দায়বদ্ধতা দুয়োটাকে সমর্থন কৰাৰ লগতে সামূহিক সিদ্ধান্ত গ্ৰহণকো সমর্থন কৰে। নৈৰাজ্যবাদীসকলৰ মতে বক্তিয়েই সকলো বস্তুৰে একমাত্ৰ নির্ণায়ক, আৰু তেওঁলোকৰ কাম-কাজত বাহিৰৰ কোনো হস্তক্ষেপ বাঞ্ছনীয় নহয়।

ঘ) স্বেচ্ছাসেৱী সংগঠন ঃ সহযোগিতা সমাজৰ সদস্যসকলৰ মাজত ভাগ-বতৰা লক্ষ্য আৰু প্ৰয়োজনৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি হ'ব লাগে। ইয়াৰ সদস্যসকলৰ মাজত পাৰস্পৰিক চুক্তিয়ে স্বেচ্ছাই জোৰ-জবৰদস্তি শাসন অবিহনে সমাজসমূহৰ মসৃণ কাম-কাজত সহায় কৰে।

ঙ) প্ৰত্যক্ষ সিদ্ধান্ত গ্ৰহণ ঃ অৰাজকতাবাদে প্ৰতিনিধিত্বমূলক চৰকাৰৰ পৰিৱর্তে প্ৰত্যক্ষভাৱে সিদ্ধান্ত গ্ৰহণত অংশগ্ৰহণ কৰাৰ পোষকতা কৰে। উন্নত জবাবদিহিতাৰ বাবে সভাত, মানুহে সহমত, বিতর্ক আৰু আলোচনাৰ জৰিয়তে সিদ্ধান্ত লয়।

১৪. ৪ নৈৰাজ্যবাদী সমাজৰ বৈশিষ্ট্য

নৈৰাজ্যবাদে সমতা, স্বাধীনতা, পাৰস্পৰিক সহায়, সহযোগিতাৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি এখন সমাজ গঠনৰ ওপৰত গভীৰভাৱে গুৰুত্ব আৰোপ কৰে। সমাজত শৃংখলা নিশ্চিত কৰা হয়, জোৰ-জবৰদস্তিৰ ভিত্তিত নহয়, সমাজৰ প্ৰতিজন ব্যক্তিৰ সহযোগিতাৰ ভিত্তিত। যিহেতু নৈৰাজ্যবাদত পৰিসংখ্যাবাদ বিৰোধী, স্তৰবিৰোধী, স্বেচ্ছামূলক সংগ, প্ৰত্যক্ষ কার্য, আত্মব্যৱস্থাপনা আদি মূল বৈশিষ্ট্যসমূহ অন্তর্ভুক্ত কৰা হয়, গতিৰে নৈৰাজ্যবাদী সমাজে সমাজ গঠনত নে বৈশিষ্ট্যসমূহ প্ৰতিফলিত কৰে। কিছুমান বৈশিষ্ট্য হ'ল—

১) স্তৰবিন্যাসৰ অনুপস্থিতি ঃ নৈৰাজ্যবাদী সমাজৰ মূল নির্ণায়ক বৈশিষ্ট্য হ'ল সকলো ধৰণৰ কর্তৃত্বক প্ৰত্যাখ্যান কৰা। বৰঞ্চ ব্যক্তিগত নাগৰিকে সিদ্ধান্ত গ্ৰহণত অংশগ্ৰহণ কৰে।

২) স্বেচ্ছাসেৱী সংঘ ঃ সকলো অর্থনৈতিক আৰু সামাজিক সিদ্ধান্ত সহযোগিতা আৰু সন্মতিৰ জৰিয়তে লোৱা হয়। বলপূর্বক বা জোৰ-জবৰদস্তিৰ পৰিৱর্তে পাৰস্পৰিক প্ৰয়োজন আৰু ইচ্ছাই সংগঠন গঠনৰ ভিত্তি।

৩) প্ৰত্যক্ষ কার্য আৰু আত্মপৰিচালনা ঃ পাৰস্পৰিক প্ৰয়োজনীয়তাৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি সম্প্ৰদায়সমূহে সামাজিক, অর্থনৈতিক, ৰাজনৈতিক ক্ষেত্ৰকে ধৰি নিজৰ কাম-কাজ নিজেই পৰিচালনা কৰে। এই সংঘসমূহ স্বাৱলম্বী আছিল আৰু বাহিৰৰ হস্তক্ষেপ অবিহনে পৰিচালনা কৰিব পাৰে।

৪) পাৰস্পৰিক সাহায্য ঃ সম্প্ৰদায়সমূহে ইজনে সিজনক ভাগ কৰা সম্পদৰ জৰিয়তে সহায় কৰে, সেয়া শ্ৰম হওক, সম্পদ হওক বা জ্ঞান হওক; সকলো কাম সহযোগিতাৰে সম্পন্ন কৰা হয়। কিন্তু সম্পদসমূহ সকলোৱে ব্যৱহাৰ আৰু ৰক্ষণাবেক্ষণ কৰাটো প্ৰয়োজন। সামাজিক দায়বদ্ধতা সমাজৰ প্ৰতিজন সদস্যৰ ওপৰত নিহিত হৈ আছে।

W অগ্ৰগতি নিৰীক্ষণ

প্ৰশ্ন নং ১ ঃ অৰাজকতাবাদৰ সংজ্ঞা দিয়া।

প্ৰশ্ন নং ২ ঃ অৰাজকতাবাদৰ গুৰুত্বপূর্ণ বৈশিষ্ট্যসমূহ কি কি?

প্রশ্ন নং ৩ ঃ অৰাজকতাবাদৰ গুৰুত্বপূর্ণ সমর্থক কোন?

প্রশ্ন নং ৪ ঃ অৰাজকতাবাদৰ মূল দুটা চিন্তাধাৰা কি কি?

১৪.৫ পিটাৰ ক্রু'পটকিন

প্রাৰম্ভিক জীৱন আৰু প্রভাৱ

সর্বকালৰ অন্যতম বিখ্যাত নৈৰাজ্যবাদী পিটাৰ ক্রু'পটকিনৰ জন্ম হৈছিল 1842 চনত ৰাছিয়াত। অভিজাত পৰিয়ালত জন্মগ্রহণ কৰি নিজৰ ঐতিহ্য ত্যাগ কৰি সামাজিক ন্যায়ৰ প্রতি নিজৰ জীৱন উৎসর্গা কৰিছিল। অভিজাত পৰিয়ালত জন্মগ্রহণ কৰা ক্রু'পটকিনে নিজৰ উচ্চ মর্যাদা ত্যাগ কৰি সামাজিক ন্যায়ৰ বাবে নিজৰ জীৱন উৎসর্গা কৰিছিল। তেওঁ বিভিন্ন গ্রন্থ প্রকাশ কৰিছিল যাৰ ভিতৰত আটাইতকৈ প্রভাৱশালী গ্রন্থসমূহ হ'ল - "The Conquest of Bread"(১৮৯২), "Mutual Aid: A Factor of Evolution "(১৯০২)। ভৌগোলিক অভিযান আৰু প্রাণী জীৱনৰ পর্যবেক্ষণৰ জৰিয়তে তেওঁ এই ধাৰণাটো গঢ়ি তুলিছিল যে বিৱর্তনত প্রতিযোগিতাতকৈ সহযোগিতাই গুৰুত্বপূর্ণ ভূমিকা পালন কৰে। 1876 চনত ৰাছিয়াৰ কাৰাগাৰৰ পৰা পলায়ন কৰি প্রায় 40 বছৰ নির্বাসনত কটায়। 1917 চনত বলছেভিক বিপ্লৱৰ পিছত তেওঁ ৰাছিয়ালৈ উভতি আহে। তেওঁৰ বিখ্যাত লেখাসমূহৰ ভিতৰত ইন ৰাছিয়ান এণ্ড ফ্রেঞ্চ প্রিজনছ (1887), দি কনকেক্ট অৱ ব্রেড (1892), ফিল্ডছ, ফেক্টৰীজ এণ্ড ৱর্কশ্বপছ(1899), মেম'অৰছ অৱ এ ৰিভল্যুচনিষ্ট (1899), মিউছুৱেল এড (1902), ৰাছিয়ান লিটাৰেচাৰ(1905), আৰু দি গ্রেট ফ্রেঞ্চ ৰিভল্যুচন 1789–1793 [1909] আদি।

১৪.৫.১ তেওঁৰ গুৰুত্বপূর্ণ অৱদানসমূহ ঃ

ক্রু'পটকিনে নৈৰাজ্যবাদৰ বৈজ্ঞানিক প্রমাণ আগবঢ়াইছিল। মিউছুৱেল এইড নামৰ কিতাপখনত তেওঁ ডাৰউইনৰ ছাৰভাইভেল অৱ দি ফিটেষ্টৰ ধাৰণাক প্রত্যাহ্বান জনাই যুক্তি দিছিল যে প্রজাতিৰ বিৱর্তনৰ সংজ্ঞায়িত নির্ণায়ক বৈশিষ্ট্য হৈছে সহযোগিতা। প্রাণীজগতৰ দৰেই মানৱ সমাজৰ এক প্রধান বৈশিষ্ট্য হ'ল সমাজিকতা। স্বেচ্ছামূলক সহযোগিতা আদিম সমাজৰ লগতে আধুনিক সমাজৰ অংশ আছিল, যেনে ট্রেড ইউনিয়ন, বেচৰকাৰী সংস্থা আৰু বিদ্বান সংস্থা। তেওঁৰ দৃষ্টিভংগী আছিল স্বেচ্ছামূলক কমিউনত সংগঠিত এখন বিকেন্দ্রীকৃত সমাজ। তেওঁৰ 'The Conquest of Bread' নামৰ কিতাপখনত, যুক্তি দর্শাইছে যে সমাজে সকলোৰে বাবে জীৱনৰ অধিকাৰ নিশ্চিত কৰিব লাগিব, তেওঁলোকৰ স্থিতি, সামর্থ্য বা সামাজিক ভূমিকা যিয়েই নহওক কিয়। তেওঁ ব্যক্তি স্বাধীনতাৰ লগতে সমাজৰ সদস্যসকলৰ মাজত সহযোগিতাৰ প্রয়োজনীয়তাৰ ওপৰত আলোকপাত কৰে। গ্রন্থখনে সামন্তবাদ আৰু পুঁজিবাদক সমালোচনা কৰিছে কাৰণ অর্থনৈতিক ব্যৱস্থা হিচাপে ই দৰিদ্রতা, বৈষম্য আৰু অন্যায়ক স্থায়ী কৰি ৰাখিছিল।

ক্রু'পটকিনৰ কমিউনিষ্ট আদর্শ আছিল আৰু সেয়েহে তেওঁ উৎপাদনৰ মাধ্যমসমূহ সমবায়ৰ মালিকানাধীন হোৱাৰ পোষকতা কৰিছিল। ক্রু'পটকিনে ৰাজ্যিক আৰু ব্যক্তিগত দুয়োটা সম্পত্তি বিলুপ্ত কৰাৰ ওপৰত জোৰ দিছিল। তেওঁ বলছেভিক বিপ্লৱকো সমালোচনা কৰিছল, কাৰণ তেওঁ কেন্দ্রীভূত কর্তৃত্বৰ বিৰোধী আছিল। স্বেচ্ছামূলক সংগঠন আৰু পাৰস্পৰিক সাহায্যই মানুহক অধিক প্রৰোচিত কৰে; এইদৰে তেওঁ মানুহৰ ওপৰত বাহিৰৰ যিকোনো শাসনৰ বিৰোধা আছিল।

১৪.৬ জোচেফ প্রৌডন ঃ

প্রৌডন আছিল এজন ফৰাছী ৰাজনৈতিক চিন্তাবিদ আৰু অন্যতম প্রভাৱশালী নৈৰাজ্যবাদী। ১৮০৯ চনৰ ১৫ জানুৱাৰীত ফ্রান্সৰ বেছানকনত জন্মগ্রহণ কৰা প্রৌডনে নিজকে 'অৰাজকতাবাদী' বুলি ঘোষণা কৰা প্রথমজন ব্যক্তি আছিল। প্রৌ'ডনৰ কিছুমান প্রভাৱশালী কিতাপ হ'ল - 'General Idea of the Revolution in the Nineteenth Century (১৮৫১), On Justice in the Revolution and in the Church (১৮৫৮), The Principle of Federation' (১৮৬৩)। 'সম্পত্তি চুৰি কার্যৰ সমান' এই ধাৰণাৰ বাবে তেওঁ বিশেষভাৱে পৰিচিত, যিটো তেওঁৰ ১৮৪০ চনত প্রকাশিত গ্রন্থ 'What is Property'? An inquiry into the Principle of Right and of Government প্রকাশ পাইছিল।

১৪.৬.১ গুৰুত্বপূর্ণ অৱদানঃ সম্পত্তি চুৰি কার্য্যৰ সমান

আন নৈৰাজ্যবাদীসকলৰ দৰে প্রৌডনেও ৰাষ্ট্রক সমালোচনা কৰিছিল। প্রৌডনৰ গ্রন্থ General Idea of the Revolution in the Nineteenth Century (১৮৫১) ৰ বিখ্যাত উদ্ধৃতি -"শাসিত হোৱাৰ অর্থ হৈছে আমাক নিৰীক্ষন কৰা, পৰিদর্শন কৰা, গুপ্তচৰী কৰা, নির্দেশ দিয়া, আইনৰ দ্বাৰা চালিত কৰা, ... এনে সত্তাৰ দ্বাৰা যিসকলৰ এনে কৰাৰ অধিকাৰ, জ্ঞান বা সদগুণ একোৱেই নাই ....."

এই কথাখিনিয়ে ৰাষ্ট্রৰ ধাৰণাক এক পৰজীৱী হিচাপে বর্ণনা কৰিছে, যি ব্যক্তিগত স্বাধীনতা ধ্বংস কৰে। হিংসা, শোষণ, চোৰাংচোৱাগিৰি যিকোনো কর্তৃপক্ষৰ বৈশিষ্ট্য, আৰু এই সকলোবোৰ ন্যায় আৰু নৈতিকতাৰ নামত কৰা হয়। সমাজখনত ক্ষমতাৰ শীর্ষ স্থানৰ পৰা শাসন কৰাৰ পৰিৱর্তে সমাজৰ ব্যক্তিসকলৰ মাজত পাৰস্পৰিক সহমত আৰু স্বেচ্ছামূলক সংগমেৰে কাম কৰিব লাগে। তেওঁৰ মূল দর্শন আছিল সহোপকাৰিতা যিটো পুঁজিবাদী অর্থনৈতিক ব্যৱস্থা আৰু ৰাষ্ট্রকেন্দ্রিক সাম্যবাদৰ মাজৰ এটা মধ্যম পথ হিচাপে ৰূপায়ণ কৰা হৈছিল।

'সম্পত্তি চুৰি কার্যৰ সমান' - এই বিখ্যাত উক্তিটো বুজিবলৈ, প্রধানে সম্পত্তিৰ দ্বাৰা কি বুজাইছিল সেইটো বুজাৰ প্রয়োজন। তেওঁৰ সম্পত্তিৰ তত্ত্ব বুজিবলৈ হ'লে ন্যায়ৰ ওপৰত তেওঁৰ ধাৰণাবোৰৰ পৰা আৰম্ভ কৰাটো গুৰুত্বপূর্ণ। প্রৌডনৰ মতে ন্যায় হৈছে সমাজ পৰিচালনা কৰা সংজ্ঞায়িত চৰিত্র।

প্রতিজন ব্যক্তি এখন সামাজিক জগতত বাস কৰে য'ত জীৱনটো কিছুমান নিয়ম আৰু মানদণ্ডৰ মাজেৰে কার্যনির্বাহ কৰে। এই নিয়মসমূহে দৈনন্দিন কার্যকলাপ যেনে গতি-বিধি, বিনিময় আৰু পাৰস্পৰিক ক্রিয়াৰ পথ প্রদর্শন কৰে। এনে ধৰণৰ এটা নিয়ম সম্পত্তিৰ লগত জড়িত। এই নিয়ম অনুসৰি ব্যক্তিসকলে তেওঁলোকৰ একান্তভাৱে নিজস্ব বস্তুৰ মালিকীস্বত্ব লাভ কৰিব পাৰে। ইয়াত প্রৌডনে এই প্রশ্নটো উত্থাপন কৰিছে যে সম্পত্তি প্রকৃততে কিহৰ দ্বাৰা গঠিত। তেওঁৰ মতে সম্পত্তি আৰু ব্যক্তিগত দখল দুটা বেলেগ বস্তু। প্রৌডনৰ অর্থত সম্পত্তি হ'ল অনার্জিত আয় বা মাটি, কাৰখানা, আন্তঃগাঁথনিৰ দৰে উৎপাদনশীল সম্পত্তিৰ মালিকীস্বত্ব। পুঁজিৰ মালিকসকলে প্রায়ে সামগ্রী আৰু সেৱাৰ উৎপাদনত প্রত্যক্ষভাৱে অৰিহণা যোগাব নোৱাৰে বৰঞ্চ আনৰ পৰা যেনে- শ্রমিক, যিসকলে প্রকৃততে উৎপাদন কৰিবলৈ মাটি আৰু শ্রম ব্যৱহাৰ কৰে, তেওঁলোকৰ পৰা ধন লয়। ইয়াৰ বাবেই প্রৌডনে সম্পত্তিক চুৰি কার্য্যৰ সমান বুলি অভিহিত কৰিছিল।

অৱশ্যে, তেওঁ এইটো উল্লেখ কৰিছিল যে সম্পত্তি স্বাধীনতাৰ প্রতীক হ'ব পাৰে। যেতিয়া কোনো ব্যক্তিয়ে কেৱল আইনী স্বত্বৰ ভিত্তিত উৎপাদনমুখী সম্পত্তিৰ মালিকীস্বত্ব লাভ কৰে, যেনে -ভূমি আৰু ইয়াৰ ওপৰত নির্মাণ কৰা পৰিকাঠামো তেতিয়া সম্পত্তি চুৰি কার্যৰ সমান। মালিকে উৎপাদনত অৱদান নিদিলেও, তেওঁ ভাৰা

বা লাভ লাভ কৰি থাকে। প্ৰৌডনৰ মতে, সম্পত্তিৰ এই ধৰণৰ মালিকীস্বত্বই সম্পত্তিহীন সংখ্যাগৰিষ্ঠৰ শোষণ আৰু দাসত্বলৈ নিৰ্দেশিত কৰে। "সম্পত্তি চুৰি কাৰ্যৰ সমান" এই বক্তব্যৰ জৰিয়তে প্ৰৌডনে এই মালিকীস্বত্ব ব্যৱস্থাক প্ৰত্যাহবান জনাব বিচাৰিছিল। তথাপি, তেওঁ সকলো সম্পত্তিৰ সামূহিক মালিকীস্বত্বৰ পোষকতা কৰা নাছিল। বৰঞ্চ ব্যক্তিৰ নিজৰ ঘৰ আৰু কামৰ বাবে ব্যৱহাৰ কৰা সঁজুলিৰ মাজিক হোৱাৰ অধিকাৰ তেওঁ সমৰ্থন কৰিছিল।

W অগ্ৰগতি নিৰীক্ষণ

প্ৰশ্ন নং ৫ ঃ পিটাৰ ক্ৰ'পটকিন আৰু জোচেফ প্ৰৌডনৰ গুৰুত্বপূৰ্ণ গ্ৰন্থৰ কথা উল্লেখ কৰা।

প্ৰশ্ন নং ৬ ঃ 'সম্পত্তি চুৰি হিচাপে' ধাৰণাটো ব্যাখ্যা কৰা।

প্ৰশ্ন নং ৭ ঃ ৰাষ্ট্ৰ সম্পৰ্কে পিটাৰ ক্ৰ'পটকিনৰ ধাৰণা বিতংভাৰে ব্যাখ্যা কৰা।

১৪.৭ অধ্যায়টিৰ পৰা কি শিকিলোঁ

• অৰাজকতাবাদ হৈছে এনে এক দৰ্শন আৰু ৰাজনৈতিক মতাদৰ্শ যিয়ে সকলো ধৰণৰ চৰকাৰী কৰ্তৃত্ব যিকোনো সমাজৰ বাবে অপ্ৰয়োজনীয় আৰু অবাঞ্ছিত বুলি বিশ্বাস কৰে। নৈৰাজ্যবাদীসকলে যিকোনো ধৰণৰ কৰ্তৃত্ব বিলুপ্ত কৰি ৰাষ্ট্ৰৰ ঠাইত ৰাষ্ট্ৰহীন সমাজ স্থাপন কৰিব বিচাৰে।

• 1793 চমত গডউইনে প্ৰথম আধুনিক নৈৰাজ্যবাদী গ্ৰন্থ বুলি গণ্য কৰা 'An Inquiry Concerning Political Justice' প্ৰকাশ কৰে। তেওঁক দাৰ্শনিক নৈৰাজ্যবাদৰ পিতৃ হিচাপে জনা যায়। তেওঁ স্বৈৰাচাৰী বিৰোধী নীতিৰ তাত্ত্বিক আৰু দাৰ্শনিক নৈৰাজ্যবাদৰ পিতৃ হিচাপে জনা যায়। তেওঁ স্বৈৰাচাৰী বিৰোধী বিৰোধী নীতিৰ তাত্ত্বিক আৰু দাৰ্শনিক ভিত্তি প্ৰদান কৰিছিল। উইলিয়াম গডউইন, মিখাইল বাকুনিন, পিয়েৰ জোচেফ প্ৰৌডন, মেক্স ষ্টাৰনান, পিটাৰ ক্ৰ'পটকিন আদি অৰাজকতাবাদৰ বিশিষ্ট সমৰ্থকসকলো আছে।

• নৈৰাজ্যবাদৰ মূল বৈশিষ্ট্যসমূহ হ'ল— পৰিসংখ্যাবাদ বিৰোধী, স্তৰবিৰোধী, ব্যক্তিগত স্বাধীনতাৰ পোষকতা, স্বায়ত্ত-শাসন, আৰু স্বেচ্ছামূলক সংগঠন। নৈৰাজ্যবাদে সমতা, স্বাধীনতা, পাৰস্পৰিক সহায়-সহযোগিতাৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি এখন সমাজ গঠনৰ ওপৰত গভীৰভাৰে গুৰুত্বত শৃংখলা নিশ্চিত কৰা হয়, জোৰ-জবৰদস্তিৰ ভিত্তিত নহয়, সমাজৰ প্ৰতিজন ব্যক্তিৰ সহযোগিতাৰ ভিত্তিত।

• অন্যতম প্ৰভাৱশালী নৈৰাজ্যবাদী আছিল পিটাৰ ক্ৰ'পটকিন, তেওঁৰ জন্ম হৈছিল 1842 চনত ৰাছিয়াত। অভিজাত পৰিয়ালত জন্মগ্ৰহণ কৰি নিজৰ ঐতিহ্য ত্যাগ কৰি সামাজিক ন্যায়ৰ প্ৰতি নিজৰ জীৱন উৎসৰ্গা কৰিছিল। তেওঁ বিভিন্ন গ্ৰন্থ প্ৰকাশ কৰিছিল যাৰ ভিতৰত আটাইতকৈ প্ৰভাৱশালী গ্ৰন্থসমূহৰ ভিতৰত আছে 'দি কনকুৰেষ্ট অৱ ব্ৰেড', 'মিউছুৱেল এড ঃ এ ফেক্টৰ অৱ ইভলিউচন' (1902)।

• ক্ৰ'পটকিনৰ কমিউনিষ্ট আদৰ্শ আছিল আৰু এইদৰে তেওঁ উৎপাদনৰ মাধ্যমসমূহৰ সমবায়ৰ মালিকানাধীন হোৱাৰ পোষকতা কৰিছিল। ক্ৰ'পটকিনে ৰাজ্যিক দুয়োটা সম্পত্তি বিলুপ্ত কৰাৰ ওপৰত জোৰ দিছিল। তেওঁ ব্যক্তি স্বাধীনতাৰ লগতে সমাজৰ সদস্যসকলৰ মাজত সহযোগিতাৰ প্ৰয়োজনীয়তাৰ ওপৰত আলোকপাত কৰে।

• প্ৰৌডন আছিল ফৰাছী ৰাজনৈতিক চিন্তাবিদ আৰু অন্যতম প্ৰভাৱশালী নৈৰাজ্যবাদী। 1809 চনৰ 15 জানুৱাৰীত ফ্ৰান্সৰ বেছ্নকনত জন্মগ্ৰহণ কৰিছিল। তেওঁৰ মূল দৰ্শন আছিল মিউছুৱেলিজম যিটো পুঁজিবাদী অৰ্থনৈতিক ব্যৱস্থা আৰু চৰকাৰী সাম্যব্যদৰ মাজৰ এটা মধ্যম পথ হিচাপে ডিজাইন কৰা হৈছিল।

W ১৪.৮ অধিক জানিবলৈ

অসমীয়া গ্ৰন্থ ঃ

1) মার্ফিউছ (2003), বেছিক প্রিন্সিপলছ্ অৱ এনার্কচিজম, দি এনার্কিষ্ট লাইব্রেৰী

2) ডিৰলিক, এ, ৰোজমণ্ট, এফ, উডকক, জি, মিলাৰ, এম এ (2025, 24 অক্টোবৰ)। অৰাজকতাবাদ। বিশ্বকোষ ব্রিটানিকা। https://www.britannica.com/topic/অৰাজকতাবাদ

3] ফিয়ালা, এণ্ডুৰু, 'অৰাজকতা', দি ষ্টেনফর্ড এনচাইক্লোপিডিয়া অৱ ফিল'চফী (শীতকালীন 2025 সংস্কৰণ), এডৱার্ড এন জালটা আৰু উৰি নোডেলমেন (সম্পাদক), ইউ আৰ এল =<https://plato.stanford.edu/archives/win2025/entries/anarchism/>।

K ১৪. ৯ অগ্রগতিৰ খতিয়ন

১ নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ নৈৰাজ্যবাদ হৈছে এনে এক দর্শন আৰু ৰাজনৈতিক মতাদর্শ যিয়ে বিশ্বাস কৰে যে সকলো ধৰণৰ চৰকাৰী কর্তৃত্ব যিকোনো সমাজৰ বাবে অপ্রয়োজনীয় আৰু অবাঞ্ছিত। নৈৰাজ্যবাদীসকলে যিকোনো ধৰণৰ কর্তৃত্ব বিলুপ্ত কৰি ৰাষ্ট্রৰ ঠাইত ৰাষ্ট্রহীন সমাজ স্থাপন কৰিব বিচাৰে। নৈৰাজ্যবাদে সমতা, স্বাধীনতা, পাৰস্পৰিক সহায়, সহযোগিতাৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি এখন সমাজ গঠনৰ ওপৰত গভীৰভাৱে গুৰুত্ব আৰোপ কৰে। সমাজত শৃংখলা নিশ্চিত কৰা হয়, জোৰ-জবৰদস্তিৰ ভিত্তিত নহয়, সমাজৰ প্রতিজন ব্যক্তিৰ সহযোগিতাৰ ভিত্তিত।

২ নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ নৈৰাজ্যবাদৰ গুৰুত্বপূর্ণ বৈশিষ্ট্যসমূহ হ'ল পৰিসংখ্যাবাদ বিৰোধী, স্তৰবিৰোধী, ব্যক্তিগত স্বাধীনতাৰ পোষকতা, স্বায়ত্ত-শাসন, আৰু স্বেচ্ছামূলক সংগঠন। নৈৰাজ্যবাদে সমতা, স্বাধীনতা, পাৰস্পৰিক সহায়, সহযোগিতাৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি এখন সমাজ গঠনৰ ওপৰত গভীৰভাৱে গুৰুত্ব আৰোপ কৰে।

৩ নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ নৈৰাজ্যবাদৰ গুৰুত্বপূর্ণ সমর্থকসকল হ'ল উইলিয়াম গডউইন, মিখাইল বাকুনিন, পিয়েৰ জোচেফ প্রৌডন, মেক্স ষ্টাৰনাৰ, পিটাৰ ক্র'পটকিন।

৪ নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ বিভিন্ন নৈৰাজ্যবাদী চিন্তাধাৰাৰ উত্থান ঘটিল, ইয়াৰে দুটা অধিক গুৰুত্বপূর্ণ; ব্যক্তিবাদী নৈৰাজ্যবাদ আৰু সামাজিক নৈৰাজ্যবাদ।

৫ নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ পিটাৰ ক্র'পটকিনে লিখা গুৰুত্বপূর্ণ গ্রন্থসমূহ হ'ল ইন ৰাছিয়ান এণ্ড ফ্রেন্স প্রিজনছ (1887), দি কনকৱেষ্ট অৱ ব্রেড (1892), ফিল্ডছ, ফেক্টৰীজ এণ্ড ৱর্কশ্বপছ (1899), মেম'ইৰছ অৱ এ ৰিভল্যুচনিষ্ট (1899), মিউচুৱেল এইড (1902), ৰাছিয়ান লিটাৰেচাৰ (1905), আৰু দি গ্রেট ফ্রেঞ্চ ৰিভল্যুচন 1789–1793(1909)।

জোচেফ প্রৌডনৰ গুৰুত্বপূর্ণ গ্রন্থসমূহ হ'ল জেনেৰেল আইডিয়া অৱ দি ৰিভল্যুচন ইন দি নাইনটিন চেঞ্চুৰী (1851), অন জাষ্টিচ ইন দি ৰিভল্যুচন এণ্ড ইন দি চার্চ (1858), দি প্রিন্সিপল অৱ ফেডাৰেচন (1863)।

৬ নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ প্রৌডনৰ মতে সম্পত্তিৰ অর্থ হ'ল অনার্জিত বস্তু বা আয়, যেনে মাটি, কাৰখানা, আন্তঃগাঁথনি, বা ধৰক মাটিৰ ওপৰত হোৱা যিকোনো উন্নতি। মূলধনৰ মালিক বা পুঁজিয়ে আচলতে সামগ্রী আৰু সেৱাৰ উৎপাদনত অৰিহণা যোগোৱা নাই বৰঞ্চ মাটি ব্যৱহাৰ কৰা আৰু শ্রমিকৰ দৰে আনৰ পৰা ধন লয়। তেওঁ সম্পত্তিক চুৰি আৰু সম্পত্তিক স্বাধীনতা বুলিও গণ্য কৰে। কেৱল সম্পত্তিৰ মালিকৰ আইনী উপাধি,

যেনে মাটি আৰু তাৰ ওপৰত নির্মিত আন্তঃগাঁথনিৰ মালিক হোৱাৰ বাবেই এজন ব্যক্তিয়ে বস্তুবোৰৰ মালিক হ'লে ই চুৰি। সেই মাটিত আন্তঃগাঁথনি বা কোনো উৎপাদন নির্মাণত মালিকে অৰিহণা যোগাব নোৱাৰিবও পাৰে, কিন্তু তথাপি ভাৰা পায়। এই ধৰণৰ সম্পত্তিৰ মালিকীস্বত্বই সংখ্যাগৰিষ্ঠ সম্পত্তিহীন শ্রেণীৰ দাসত্বৰ সৃষ্টি কৰে। প্রৌডনে তেওঁৰ বক্তব্যৰ জৰিয়তে প্রত্যাহ্বান জনাব বিচাৰে, 'সম্পত্তি চুৰি'।

৭ নং প্রশ্নৰ উত্তৰ ঃ ক্র'পটকিনে নৈৰাজ্যবাদৰ বৈজ্ঞানিক প্রমাণ আগবঢ়াইছিল। মিউছুৱেল এইড নামৰ কিতাপখনত তেওঁ ডাৰউইনৰ ছাৰভাইভেল অৱ দি ফিটেষ্টৰ ধাৰণাক প্রত্যাহ্বান জনাই যুক্তি দিছিল যে প্রজাতিৰ বিৱর্তনৰ সংজ্ঞায়িত নির্ণায়ক বৈশিষ্ট্য হৈছে সহযোগিতা। প্রাণীজগতৰ দৰেই মানৱ সমাজৰ অংশ আছিল, যেনে ট্রেড ইউনিয়ন, বেচৰকাৰী সংস্থা আৰু বিদ্বান সংস্থা। তেওঁ ব্যক্তি স্বাধীনতাৰ লগতে সমাজৰ সদস্যসকলৰ মাজত সহযোগিতাৰ প্রয়োজনীয়তাৰ ওপৰত আলোকপাত কৰে। ক্র'পটকিনৰ কমিউনিষ্ট আদর্শ আছিল আৰু সেয়েহে তেওঁ উৎপাদনৰ মাধ্যমসমূহ সমবায়ৰ মালিকানাধীন হোৱাৰ পোষকতা কৰিছিল। ক্র'পটকিনে ৰাজ্যিক আৰু ব্যক্তিগত দুয়োটা সম্পত্তি বিলুপ্ত কৰাৰ ওপৰত জোৰ দিছিল।

১৪.১০ আৰ্হি প্রশ্ন

(ক) চুটি প্রশ্নসমূহ (প্রতিটো প্রশ্নৰ উত্তৰ ১৫০ শব্দত লিখিব)ঃ

প্রশ্ন ১ঃ নৈৰাজ্যবাদ আৰু ইয়াৰ বৈশিষ্ট্যসমূহৰ ওপৰত এটা চমু টোকা লিখক।

প্রশ্ন ২ঃ জোচেফ প্রডনে প্রস্তাৱ কৰা 'সম্পত্তি চুৰি কার্যৰ সমান' ধাৰণাটো ব্যাখ্যা কৰক।

(খ) ৰচনাধর্মী প্রশ্ন (প্রতিটো প্রশ্নৰ উত্তৰ ৩০০-৫০০ শব্দত লিখিব)।

প্রশ্ন ১ঃ নৈৰাজ্যবাদী চিন্তাধাৰাৰ বিকাশৰ দিশত পিটাৰ ক্র'পটকিনৰ গুৰুত্বপূর্ণ অৱদানৰ বিষয়ে বিতংভাৱে বর্ণনা কৰক।

প্রশ্ন ২ঃ জোচেফ প্রৌডনে সম্পত্তিৰ অর্থ কেনেকৈ ব্যাখ্যা কৰিছিল?

****